Lezing Luc Panhuysen over Willem III en Lodewijk XIV

Maandag 24 oktober hield Luc Panhuysen naar aanleiding van zijn nieuwe boek een lezing over stadhouder-koning Willem III en koning Lodewijk XIV, Oranje tegen de Zonnekoning of nog anders gezegd David tegen Goliath. De lezing paste uitstekend binnen het thema van de Maand van de Geschiedenis namelijk 'Grenzen'.

Panhuysen schetste de geschiedenis van de strijd om de macht in Europa aan de hand van de portretten van deze - zo in alle opzichten tegengestelde - historische figuren. Lodewijk XIV zag zichzelf als een volkomen absoluut vorst die zijn macht met niemand wilde delen. Willem III daarentegen wilde als stadhouder graag zijn macht uitbreiden tot op het niveau van een absoluut vorst, maar was gedwongen in het bijzondere staatsbestel van de Republiek zijn macht te delen met de Staten-Generaal en vooral met de Amsterdamse regenten en later tijdens zijn Engelse koningschap met het Engelse parlement.

Lodewijk werd koning in een tijd dat de godsdienstoorlogen waren afgelopen, kardinaal Mazarin hem leerde zijn absolute macht te vergroten en minister van financiën Colbert zorgde voor fiscale eenheid om met de opgehaalde belastingcenten een weelderige hofhouding in het nieuwe paleis te Versailles op te bouwen en daarnaast kostbare oorlogen te voeren tegen zijn grenslanden. Willem III kwam aan de macht na het Eerste Stadhouderloze Tijdperk, toen in het Rampjaar de Republiek bijna ten onder dreigde te gaan. Zijn regeerperiode bestond vooral uit het ontketenen van grote diplomatieke offensieven en het smeden van coalities om de agressie van Lodewijk te weerstaan. Zijn huwelijk met Maria Stuart gaf hem de status waarnaar hij zo verlangde vooral toen hij in 1688 naast zijn stadhouderschap ook werkelijk koning van Engeland kon worden. Absoluut vorst werd hij daar niet mee, omdat hij het Engelse parlement het recht moest geven altijd bij elkaar te kunnen komen. In zijn eigen Republiek zat het hem ook niet mee, omdat de Amsterdamse regenten uit de Staten van Holland stapten. Hun handelsbelangen kwamen niet overeen met de politiek van Willem om steeds mee oorlog te willen voeren. Willem III had het geld van de regenten wel nodig en was dus gedwongen bakzeil te halen en zijn macht met hen te delen.

Ook Lodewijk zit het aan het einde van de achttiende eeuw niet meer mee. De Negenjarige Oorlog (1688-1697) eindigde dan wel onbeslist, Lodewijk was wel gedwongen gebieden in Duitsland en de Zuidelijke Nederlanden op te geven. Bovendien werd Frankrijk in die jaren geteisterd door vele misoogsten waarbij 10% van de bevolking omkwam. In 1702 stierf Willem III en liet een financieel uitgeputte Republiek achter. Dertien jaar later kwam Lodewijk aan het einde van zijn leven. Frankrijk liet hij achter met een enorme oorlogsschuld.

Het was een volle zaal die geboeid het verhaal van Luc Panhuysen volgde. De stichting 'Groene Hart' was aanwezig met hun uitgaven over de Oude Hollandse Waterlinie (1672 !) , de boeken van Luc Panhuysen over '1672', over de gebroeders De Witt en natuurlijk over Willem III en Lodewijk XIV stonden in de pauze en na afloop in grote belangstelling van de aanwezigen. (PvH)